

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
міжнародних відносин і політичної
філософії
Протокол № 1 від 02.09.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної
роботи

Каріна ЦЕМАШКАЛО

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНИХ НАУК
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)**

Галузь знань	29 Міжнародні відносини
Спеціальність	291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Освітній рівень	Третій (освітньо-науковий) рівень
Освітня програма	Міжнародні відносини
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробники:
д.філос.н., проф.

Олег КУЗЬ

д.політ.н., проф.

Олександр РОМАНЮК

д.філос.н., проф.

Михайло ТРЕБІН

В.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і
політичної філософії

Дмитро КОРОТКОВ

Гарант програми

Михайло ТРЕБІН

**Харків
2024**

ВСТУП

Дослідження світової політики та міжнародних відносин є частиною простору політичної науки. Тому звернення до предмету та теоретико-методологічних підвалин «царської науки» виявляється неминучим. У структурі політичної науки розрізняють теоретичний і прикладний рівні. Теоретичне дослідження політики відрізняється від прикладного її аналізу насамперед такими цілями: якщо у теоретичного дослідження основним завданням є пізнання і краще розуміння політичного життя, то прикладне дослідження політики, насамперед, переслідує досягнення прагматичних завдань. Прикладна політологія прямо відповідає на питання: для чого і як. Вона може бути представлена як сукупність теоретичних моделей, методологічних принципів, методів і процедур дослідження, а також політологічних технологій, конкретних програм та рекомендацій, які орієнтовані на практичне застосування, досягнення реального політичного ефекту. Будь-яка наука спирається на певну методологічну базу. Методологічна база політології охоплює: філософське обґрунтування природи політики (соціально-філософські теорії високого рівня абстрактності), політологічні теорії середнього рівня абстрактності і методи політології.

Об'єктом навчальної дисципліни є політичні науки.

Предметом навчальної дисципліни є засадничі теоретичні та методологічні принципи, дослідницькі програми, на яких побудовано політичну науку.

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія та методологія політичних наук» є формування здатності використовувати знання про сучасні парадигми, теоретичні напрями, концепції та методи досліджень в галузі міжнародних відносин і політичних наук задля проведення власних наукових досліджень.

У якості *завдань* опанування дисципліни «Теорія та методологія політичних наук» постають:

– оволодіння концептуальними та методологічними знаннями, дослідницькими навичками, достатніми для проведення наукових і прикладних досліджень;

– використання концептуальних напрацювань теоретичної та практичної філософії, епістемології та філософії науки, ґрунтовних знань про теоретичні / прикладні дослідження у сфері міжнародних відносин та світової політики;

– аналіз та застосування концептуальних моделей, наукових доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальних постулатів та теорій, парадигм міжнародно-політичної науки;

– опанування навичок формулювання та перевірки гіпотез; використання для обґрунтування висновків належних доказів, зокрема, результатів теоретичного аналізу та емпіричних;

– оволодіння загальними принципами та методами соціальних наук, а також методологією наукових досліджень, застосування їх у власних дослідженнях у сфері міжнародних відносин;

– застосування знань про політику та міжнародні відносини у освітньому процесі; наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення викладання спеціальних навчальних дисциплін у закладах вищої освіти.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Теорія та методологія політичних наук» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Компетентності	Результати навчання
ЗК01	РН01
	РН04
	РН05
	РН08
	РН10
	РН12
ЗК02	РН01
	РН06
	РН08
ЗК04	РН01
	РН04
	РН06
	РН09
	РН10
ЗК06	РН10
ЗК07	РН06
	РН09
	РН10
СК01	РН01
	РН04
	РН05
	РН08
	РН10
	РН12
СК03	РН05
	РН06
	РН08
	РН09
	РН10
СК04	РН01
	РН04
	РН05

	PH09
	PH10
СК08	PH01
	PH05
	PH06

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК04. Здатність переосмислювати наявне і створювати нове цілісне знання в професійній сфері та розв'язувати складні соціальні, наукові, культурні, етичні та інші проблеми.

ЗК06. Здатність демонструвати культуру наукового усного і писемного мовлення державною та іноземними мовами при оформленні наукових та академічних текстів, демонстрації результатів наукових досліджень у ході дискусій та наукової полеміки.

ЗК07. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

СК01. Здатність використовувати знання про сучасні парадигми, теоретичні напрями, концепції та методи досліджень в галузі міжнародних відносин, політичних та соціальних наук.

СК03. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати наукові дослідження актуальних проблем міжнародних відносин, визначати наукові проблеми, готувати аналітичні матеріали та наукові доповіді, здійснювати їх оприлюднення.

СК04. Здатність інтегрувати знання з різних галузей, застосовувати системний підхід і враховувати неполітичні аспекти при розв'язанні комплексних проблем міжнародних відносин та проведенні досліджень.

СК08. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері міжнародних відносин та світової політики.

PH01. Мати передові концептуальні та методологічні знання, дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на межі предметних галузей з урахуванням сучасних тенденцій та трендів останніх досягнень світової науки.

PH04. Використовувати концептуальні напрацювання теоретичної та практичної філософії, епістемології та філософії науки, ґрунтовні знання про теоретичні / прикладні дослідження у сфері міжнародних відносин та світової політики

PH05. Аналізувати та застосовувати концептуальні моделі, науковий доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальні постулати та теорії, парадигми міжнародно-політичної науки, новітні підходи до функціонування і розвитку світової політики та міжнародних відносин.

PH06. Розробляти, реалізовувати та здійснювати управління науковими проектами, які дають можливість розв'язувати комплексні проблеми у сфері міжнародних відносин, створювати нове цілісне знання з врахуванням соціокультурних, економічних, екологічних та правових аспектів на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності, забезпеченням прав інтелектуальної власності щодо результатів проєктів.

PH08. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень (опитувань, спостережень тощо) і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні наукові розвідки.

PH09. Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження з міжнародних відносин з використанням сучасного наукового інструментарію.

PH10. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціальних наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері міжнародних відносин, критично аналізувати результати власних досліджень і результати

інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

PH12. Організувати і здійснювати освітній процес у сфері знань про політику та міжнародні відносини, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни у закладах вищої освіти.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. *Політичні науки у просторі соціального знання*

Що таке наука: визначення та суть. Зародження і розвиток класичної науки. Некласична наука. Постнекласична наука. Наука і практика. Наука і суспільство.

Класифікація наук. Диференціація та інтеграція наук. Природничі, соціальні, гуманітарні, формальні, технічні науки. Наука як соціокультурний феномен. Наука як відповідь на людські потреби. Етика науки. Філософський портрет вченого. Професійна і соціальна відповідальність вченого.

Політика: рівні, структура, функції, зміст. Політичні науки як частина соціального знання. Структура політичної науки. Об'єкт і предмет політичної науки. Детермінанти міжнародно-політичного аналізу. Поняття і критерії міжнародних відносин. Концептуалізація світової політики. Розмежування понять «міжнародні відносини» і «світова політика». Взаємозв'язок внутрішньої та зовнішньої політики. Предмет міжнародно-політичної науки.

Тема 2. *Політична філософія як фундамент політичного знання*

Предмет політичної філософії. Онтологія та феноменологія політики. Метакатегорії «політичного». Концепти, поняття, категорії політичної науки. «Ідеальні типи» М. Вебера. Політика. Влада. Держава. Суверенітет. Політична система. Політична культура. Демократія. Соціальні групи. Інтереси та цінності. Моделі конфліктів: плюралізм груп, теорії класового конфлікту, теорії еліт.

Нормативізм політичної філософії. Політична онтологія. Політична аксіологія. Політична феноменологія. Політична ідеологія. Проблема соціального порядку (дилема Гоббса). Політична філософія і політична соціологія: взаємозв'язки та розрізнення.

Тема 3. *Політична теорія та політична парадигма*

Наукова теорія та її складові. Наукове поняття і терміни. Закони і принципи. Що таке політична теорія? Структура теорії. Метатеорії та їхній вплив на утворення теорії у політичній науці. Стадії розвитку політичної теорії. Теорія і метод: рівні теоретичного аналізу. Теорія як гіпотеза. Логічний позитивізм і політична теорія.

Стилі наукового мислення та інтелектуальні стилі. Стиль наукового мислення як конкретно-історичний спосіб існування ідеалів і норм наукового дослідження, що відповідає науковій картині світу свого часу.

Нормативні та емпіричні теорії. Концептуалізація політичного: поняття,

моделі (мікротеорії), макротеорії, політичні традиції (політичні парадигми). Парадигми соціального порядку. Політика як практична філософія. Політична парадигма.

Витоки ліберальної та реалістичної парадигм. Політичний реалізм – основні положення, представники, опоненти. Політичний лібералізм: теоретичне підґрунтя та дискурсивний простір. Неореалізм. Неолібералізм. Марксистський підхід до вивчення МВ.

Тема 4. Сучасні політичні теорії

Нормативні політичні теорії «правого» спектру: утилітаризм, теорії справедливості, комунітаризм тощо. «Ліві» політичні теорії: неомарксизм, структуралізм і постструктуралізм. Дуалізм класичної теоретичної спадщини: К. Маркс і М. Вебер. Підтвердження і критика «світ-системного» підходу.

Позитивістська традиція: інституціоналізм, біхевіоризм, теорії раціонального вибору.

Емпірико-аналітичні теорії. Критичний раціоналізм К. Поппера. Структурний функціоналізм Р. Мертона. Системний аналіз Т. Парсонса і Н. Лумана.

Суперечка про Модерн. Постмодернізм. Конструктивізм. Критичні теорії (Франкфуртська школа). Теорії середнього рівня МВ (теорія міжнародних режимів, теорія демократичного світу, теорія транзиту, теорія лібералізму і прав людини тощо). Національні школи МВ та їх особливості.

Тема 5. Методологія політичних наук

Метод і методологія. Класифікація методів. Основні моделі співвідношення філософії і спеціальних наук. Загальнонаукові методи і прийоми дослідження. Нормативний характер методологічних принципів науки. Загальнонаукові методологічні принципи як вимоги до наукової теорії. Основні методологічні програми сучасності: індуктивізм, фальсифікаціонізм, конвенціоналізм, історизм. Критицизм і раціональність в концепції К. Поппера. Релятивність норм пізнавальної діяльності (М. Полані). Еволюційна епістемологія і еволюційна програма Ст. Тулміна. Історико-еволюціоністський напрям (Т. Кун). Логіко-нормативна модель зростання знання в науково-дослідницькій програмі І. Лакатоса. Плюралізм в епістемології П. Фейєрабенда. Тематичний аналіз науки (Дж. Холтон).

Специфіка методології соціального пізнання (ідеографічний метод). Методологічні підходи політичних наук: історично-генетичний, інституційний, біхевіоралістський, структурно-функціональний, підхід раціонального вибору, порівняльний підхід. Метатеоретичний плюралізм. Принципи методології міжнародних відносин Дж. Розенау.

Тема 6. Рівні, інструменти та методи міжнародно-політичного аналізу

Метод і методологія: проблематизація розрізнення. Віндельбанд та

виокремлення ідеографічних (описові) та номотетичних (таких, що встановлюють закони) методів дослідження. Ідеографічні методи: феноменологія, герменевтика та історичний метод; номотетичні – аксіоматичні та емпірико-аналітичні методи (експеримент, статистичні методи, порівняльні методи, засновані на конкретних прийомах, і так званому case-study).

Класифікація методичного інструментарію за стратегіями наукового пошуку: одиничні методи – порівняльні, науково-позитивістські, ізоморфні, системні; методи на основі складання індикаторів; холістичні методи; нормативні методи; техніки збирання даних (опитування, змістовний аналіз, івент-аналіз, теорія ігор, симуляції та прогнози).

Неможливість системної класифікації методів політичних наук. «Методичний плюралізм». Мультипарадигмальність.

Умовна класифікація методів міжнародно-політичного дослідження: *філософські методи* (метафізичний, діалектичний, герменевтичний, феноменологічний тощо), *загальнонаукові* (або теоретичні підходи): порівняльно-історичний, системний, інституційний тощо; *загальнологічні*: індукція, дедукція, аналіз, синтез, моделювання etc.; *інструментально-прикладні та/або інформаційно-аналітичні*: методи пошуку та аналізу інформації, статистичні методи, ситуаційний аналіз, експертний метод тощо.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назви тем	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1.	Дискусія на практичному занятті з питання «Що таке наука?»
Тема 2.	Міні-лекція: Карл Маркс і Макс Вебер як <i>vis-a-vis</i>
Тема 3.	Міні-лекція «Мультипарадигмальність політичної науки»
Тема 4.	Дискусія на практичному занятті з питання «Бліцкриг постмодернізму в міжнародних відносинах»
Тема 5.	Проблемна лекція «Методологія політичних наук»; дискусія на практичному занятті з питання « <i>Quid est veritas?</i> »
Тема 6.	Міні-лекція з питання «Чому не існує «чистих» фактів та що робити з непереборністю метафізики?»

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 – 6	Вивчення лекційного матеріалу
Тема 1 – 6	Підготовка до практичних (семінарських) занять
Тема 1 – 6	Виконання індивідуальних завдань

Теми 1 – 6	Опрацювання дискусійних питань
Тема 4 – 6	Підготовка та презентація наукової розвідки
Тема 6	Підготовка до контрольної роботи

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Теорія та методологія політичних наук» використовуються традиційні методики інформаційно-рецептивної та репродуктивної спрямованості, а також сучасні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освітньо-наукового ступеня доктор філософії, які передбачають застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції, міні-лекції, дискусії, навчання через дослідження.

Словесні (лекція (Тема 1-6), проблемна лекція (Тема 5); міні-лекція (Тема 2-3)).

Наочні (демонстрація (Тема 1-6)).

Практичні (практична робота (Тема 1-6), семінар-дискусія (Тема 1, 4, 5), презентація наукової розвідки за темою дисертації (Тема 4-6)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські (практичні) заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у аспірантів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Контрольні заходи включають:

– поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу скласти іспит – 35 балів);

– семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу (максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії під час екзамену (іспиту) – 40 балів; мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів).

Порядок проведення поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

Поточний контроль успішності навчання здійснюється у формі:

– наукового повідомлення (аналітичної доповіді) за заданою тематикою –

3 рази за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка за доповідь – 5 балів (5-бальна система оцінювання, усього 15 балів за семестр); її можна отримати, якщо доповідь має логічну структуру, висновки є аргументованими, теоретичний матеріал викладений вільно із розумінням основних понять;

– участі у дебатах із запропонованої проблематики – 3 рази за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка за дискусію – 5 балів (5-бальна система оцінювання, усього 15 балів за семестр);

– письмової контрольної роботи – 1 раз за семестр на передостанньому семінарському занятті. Максимальна оцінка – 10 балів (10-бальна система; усього 10 балів за семестр);

– презентації наукової розвідки (за темою дисертаційного дослідження) на семінарському занятті – один раз за семестр. Максимальна оцінка – 20 балів (20-бальна система; усього 20 балів за семестр).

Семестровий контроль успішності навчання здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії з навчальної дисципліни «Теорія та методологія політичних наук» та рівня сформованості у них компетентностей, які підтримуються даною освітньою компонентою навчального плану, здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння аспірантом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування аспірантами компетентностей та результатів навчання. Кожен екзаменаційний білет складається з двох питань (завдань) відкритого типу. Перше питання є теоретично навантаженим та діагностує обізнаність здобувачів із проблемним полем навчальної дисципліни. Друге питання є практико-орієнтованим та має на меті виявити ступінь підготовки аспіранта до теоретико-методологічного обґрунтування власного дослідження. Максимально за кожне питання можна отримати 20 балів (застосовується 20-бальна система оцінювання). У сумі – 40 балів.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів).

Здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії слід вважати атестованими, якщо сума балів, одержаних за результатами семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
29 Міжнародні відносини
292 Міжнародні економічні відносини
Третій (освітньо-науковий) рівень
Семестр I
Навчальна дисципліна «Теорія та методологія політичних наук»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Питання 1 (теоретичне)

Вестфальська система як засадничий принцип легітимізації міжнародних відносин

Максимально – 20 балів за питання.

Питання 2 (практичне)

Вважається, що імпліцитним фундаментом соціально-політичного знання є проблема соціального порядку (дилема Гоббса). Що таке соціальний порядок? Які парадигми (теоретичні настанови) вирішення проблеми соціального порядку Вам відомі? Які з них, на Ваш погляд, є більш вдалим, релевантними?

Максимально – 20 балів за питання.

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин і політичної філософії,
протокол № ____ від «__» _____ 20__ р.

Екзаменатор
Зав. кафедри

д.філос.н., проф. Кузь О. М..
д.філос.н., проф. Кузь О.М.

Системи оцінювання, що використовуються, наведено нижче.

Критерії оцінювання участі у дебатах із запропонованої проблематики
5-бальна система оцінювання

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	5
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	4
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	3
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	2
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	1

Критерії оцінювання письмової контрольної роботи
10-бальна система оцінювання

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	10
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	9
Відповідь в цілому аргументована, відтворює самостійність мислення, але бракує систематизації. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	8
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	7
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	6
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	5
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	4
При відповіді на питання допущено суттєві помилки, які впливають на зміст; самостійність мислення виявлена лише частково	3
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	2
Відповідь фактично не має перетину зі змістом питання	1

**Критерії оцінювання наукової розвідки (за темою дисертаційного дослідження)
та питань екзаменаційного білету
20-бальна система оцінювання**

Ступінь виконання	Бал
Відповідь (текст) неперевершена (-ий), виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь (наукова розвідка) оцінюється як зразкова. Висновки є приголомшливо обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Перфектним є розуміння міждисциплінарних зв'язків політичної науки із соціологією, економікою, правом тощо. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	20
Відповідь (текст) неперевершена (-ий), виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь (наукова розвідка) оцінюється як зразкова. Висновки є приголомшливо обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з міжнародно-політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарних зв'язків політичної науки із соціологією, історією, економікою, правом тощо. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	19
Відповідь (текст) справляє враження, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь (наукова розвідка) оцінюється як зразкова. Висновки є обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з (міжнародно-)політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарності міжнародно-політичного простору. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	18
Відповідь (текст) загалом справляє враження, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь (наукова розвідка) оцінюється як відмінна. Висновки є ретельно обґрунтованими та доведеними.	17

Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з (міжнародно-)політичної науки; відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарності міжнародно-політичного простору. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	
Відповідь (текст) загалом справляє враження, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь (наукова розвідка) оцінюється як дуже добра. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Згадуються класичні (фундаментальні) праці з (міжнародно-)політичної науки; підтримується дискурс «світу політичного». Фіксується міждисциплінарність міжнародно-політичного простору. Відображено джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	16
Відповідь (текст) загалом прийнятна (-ий), відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь (наукова розвідка) оцінюється як добра. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Бракує використання класичних (фундаментальних) праць (міжнародно-)політичної науки; дискурс «світу політичного» ретранслюється. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Відображено джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	15
Відповідь (текст) загалом прийнятна (-ий), відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь (наукова розвідка) оцінюється як добра. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Бракує використання класичних (фундаментальних) праць (міжнародно-)політичної науки; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	14
Відповідь (текст) загалом прийнятна (-ий), відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь (наукова розвідка) оцінюється як добра. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Класичні праці (міжнародно-)політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	13
Відповідь (текст) потребує доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Класичні праці (міжнародно-)політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	12
Відповідь (текст) потребує доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат наукової розвідки прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, є питання до аргументації. Класичні праці (міжнародно-)політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	11
Відповідь (текст) потребує доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат наукової розвідки прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, але аргументація не є переконливою. Класичні праці міжнародно-політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	10
Відповідь (текст) потребує суттєвого доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, але аргументація не є переконливою. Класичні праці міжнародно-політичної науки не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	9

Відповідь (текст) потребує суттєвого доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки оцінюються як задовільні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, відчутним є брак аргументації. Дискурс «світу політичного» майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	8
Відповідь (текст) потребує суттєвого доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді, розвідки оцінюються як задовільні; раціональність мислення залишає бажати кращого. Обґрунтованість висновків залишає бажати кращого, відчутним є брак аргументації. Дискурс «світу політичного» не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	7
Відповідь (текст) потребує суттєвого доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді, розвідки оцінюються як задовільні; раціональність присутня лише частково. Обґрунтованість висновків залишає бажати кращого, відчутним є брак аргументації. Джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори не згадуються	6
Відповідь (текст) має бути перероблена (-ий). Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки оцінюються як задовільні; раціональність присутня лише частково. Аргументація та доведення висновків залишилися поза увагою здобувача	5
Відповідь (текст) має бути перероблена (-ий). Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді, розвідки оцінюються як достатні, але раціональність розвідки сумнівна. Аргументація висновків майже не фіксується	4
Відповідь (текст) має бути перероблена (-ий). Логіка відповіді, розвідки, розуміння понятійно-категоріального апарату оцінюються як мінімально достатні; принципи раціональності проігноровано	3
Відповідь (текст) неприйнятна (-ий). Розвідка виявляє практичну відсутність у здобувача самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні/практичні висновки відсутня	2
Відповідь (текст) неприйнятна (-ий). Наукова спроба не вдалася	1

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Байме К. Політичні теорії сучасності / Пер. з нім. М. Култаєвої та М. Бойченка; видання друге. Київ: Стилос, 2024. 396 с.
2. Philosophy of Science [Electronic resource]: textbook / O. Kuz, V. Cheshko, I. Biletsky, P. Otenko; Simon Kuznets Kharkiv national university of economics. Kharkiv: S. Kuznets KhNUE, 2024. 162 p. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33109>

Додаткова

3. Бжезінський З. Велика шахівниця / З. Бжезінський; пер. з англ. О. Фешовець. Харків: Ранок; Фабула, 2018. 288 с.
4. Зовнішня політика та національна безпека: навч. посіб. / Г. П. Ситник, Д. В. Неліпа, М. Г. Орел. Київ : ФОП «Кравченко Я. О.», 2021. 243 с.
5. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин. Чернівці: Книги-XXI, 2019. 272 с.
6. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітичний хронотоп технологічної цивілізації: біо- і геополітичні конотації міжнародних відносин. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. 2022. Том 5, № 2. С. 142–150. DOI: <https://doi.org/10.15421/342229>
7. Коннова Н. О., Кузь О. М., Чешко В. Ф. Механізм трансбіополітичного

переходу у геополітиці. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2022. Т. 14, № 2. С. 119–129. DOI: <https://doi.org/10.15421/352230>

8. Коротков Д. С., Кузь О. М., Кузь І. О. Польща у процесі практичної реалізації геополітичних проєктів у Центрально-Східній Європі. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. Дніпро, 2023. № 15(2). С. 105–113. <https://doi.org/10.15421/352349>

9. Лакс М. *Метафізика: сучасний вступний курс* / Пер. з англ. М. Симчич, Є. Поляков; 2-е вид. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2021. 608 с.

10. Лісовська Ю. П. *Політика міжнародних відносин: проблеми та перспективи: навч. посіб.* / Ю. П. Лісовська, П. М. Лісовський. Київ: Університет «Україна», 2021. 350 с.

11. Фукуяма Ф. *Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції* / Френсіс Фукуяма; пер. з англ. Р. Корнута. Київ: Наш формат, 2019. 576 с.

12. Baylis J. *The globalization of world politics : an introduction to international relations* / J. Baylis. Seventh edition. Oxford, United Kingdom; New York: Oxford University Press, 2017. 610 p.

13. Kuz O., Konnova N., Korotkov D. Corruption Models of Behaviour in the Structure of the Political System of Society. *Dialogue and Universalism*. 2024. Vol. 34, Issue 1. P. 131–141. <https://doi.org/10.5840/du202434110>

14. Plazova T., Kuz O., Konnova N., Korotkov D., Galushchenko O. Information Warfare as an Instrument of Geopolitical Influence on Ukraine: Main Aspects and The State's Response. *International Journal of Religion*. 2024. Vol. 5, No. 2. P. 121–130. <https://doi.org/10.61707/0g2yt516>

15. Styrnik N., Ishchenko I., Kuz O., Bedrych Y., Lazneva, I. Informal Communication in International Relations: Role and Impact. *AD ALTA*. 2024. Volume 14, Issue 1, Special Issue XL. P. 193–198. <https://doi.org/10.33543/j.140140.193198>

Інформаційні ресурси

16. Атлантична рада США (*Atlantic Council*) [Електронний ресурс]. URL: <http://www.atlanticcouncil.org>

17. Брукінгський інститут (The Brookings Institution (BI)) [Електронний ресурс]. URL: <http://www.brookings.edu>

18. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/?mid=7>

19. Королівський інститут міжнародних відносин (The Royal Institute of International Affairs) [Електронний ресурс]. URL: <https://www.chathamhouse.org>

20. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <https://niss.gov.ua/>

21. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Теорія та методологія політичних наук». Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=11568>

